

Васильченко О.М.
аспірант кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

«ВІЙНА З ТЕРОРОМ» У ПОЛІТИЦІ США: КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ

Досліджуючи будь-який процес чи явище світової політики, варто погодитися, що міжнародні відносини за своєю суттю є особливою формою соціальної взаємодії. Нуклеарною ж одиницею кожної соціальної системи в межах такої взаємодії об'єктивно є людина.

Тож з метою вивчення особливостей впливу ідей та уявлень на механізм прийняття індивідами та їхніми групами рішень, зокрема в міжнародному вимірі, звернемо увагу на когнітивні особливості явища «війни з терором» у США.

Автор підтримує думку відомого вченого О.Р. Лурії стосовно того, що мозкова основа психічних процесів є вихідною ланкою вивчення людини та її взаємодії зі світом в цілому [1, с. 80]. Тож наразі звернемо увагу на дослідження американського когнітолога, лінгвіста та нейропсихолога Джорджа Лакоффа, котрий висвітлює когнітивне підґрунтя політичних зрушень в американському суспільстві.

У своїй книзі «The Political Mind» Дж. Лакофф зокрема зазначає, що особливо хибні та деструктивні ідеї можуть впроваджуватися в умовах травми, а потім за частого повторення надовго закріплюються в синапсах головного мозку людини. Більш того, такі нейронні зв'язки не зникають автоматично. Їх натомість необхідно нівелювати, послаблювати та обов'язково запроваджувати альтернативи.

Тому, ілюструючи характерні риси таких процесів, Дж. Лакофф наголошує, що протягом нетривалого часу після подій 11 вересня 2001 року спікери адміністрації президента США використовували слово «злочин» щодо них. Відповідно, в результаті терористи в суспільній свідомості розцінювалися б як злочинці, а не героїзовані воїни, якими вони прагнули постати для тих, кого вони ніби представляли. До того ж, укорінений ярлик злочину призвів би і відповідну міжнародно-правову реакцію. Та натомість, нехай у Великій Британії фрейм злочину був широко вживаний для опису подій 11 вересня 2001 року, адміністрація Дж. Буша-молодшого від неї згодом відійшла. На заміну ж було створено та запроваджено метафору війни, котра виражалася в словосполученні «війна з терором» [2, с.125].

Як було вказано вище, Дж. Лакофф влучно зауважує, що синапси в мозку змінюються найбільш ефективно та стрімко в травматичних умовах, а 11 вересня, відповідно, стало національною травмою для колективної

свідомості громадян США. Що, в свою чергу, дозволило тодішній адміністрації запровадити потужну метафору «війни з терором» та закріпити її у свідомості суспільства шляхом частого повторення через використання ЗМІ та прив'язки згаданого концепту до низки глибинних наративів, що вже існували в американському соціумі.

Автор погоджується, що сила згаданої метафори полягає саме в її словесно-смисловій природі. Бо реальні війни, на відміну від смислових та метафоричних, як підкреслює Дж. Лакофф, ведуться проти реальних армій та завершуються поразкою армій однієї зі сторін та укладанням угод, що завершують таку війну. У той же час терор має справу із емоційно-психічним станом людини, тож проблема перестає бути пов'язаною зі звичайними військовими засобами.

І, таким чином, погоджуючись із думкою американського когнітолога, «війна з терором» – це війна, що не має кінця. Тому що сам концепт «терору» активує в людини природну психічну відповідь у вигляді страху, а останній – консервативне світобачення, де неодмінно має бути сильний лідер, рішуче налаштований використати всі доступні йому ресурси та сили відповідного соціального об'єднання задля задекларованого забезпечення захисту та безпеки зацікавлених сторін.

Тож автор також підтримує позицію Дж. Лакоффа щодо політичних мотивів вибору метафори «війни з терором», котра мала укріпити владу консервативних сил в США. Щоправда, американський дослідник акцентує увагу лише на тому, що згадану метафору було вжито з внутрішньо-політичними цілями. Він стверджує, що, оскільки війна тлумачилася як єдиний засіб захисту американської нації, відповідно бути проти війни автоматично розцінювалося в моральному плані щонайменше як відсутність патріотизму.

Однак в даному випадку автор пропонує розширити розуміння соціально-політичної сили метафори «війни з терором» або «війни з терористами» і на міжнародний вимір, оскільки необхідно враховувати політичну вагу США на світовій арені та відповідний вплив політичного дискурсу цієї держави з використанням метафор війни на світові політичні та економічні процеси.

В результаті варто погодитися, що неможливо розмежувати політичну діяльність від фреймів – відображень процесів на явищ об'єктивної дійсності в свідомості людини, – що становлять основу втілення певного внутрішньо- або зовнішньополітичного курсу [2, с. 175]. Тому навіть тривале обговорення політичного курсу, процесу чи події може активізувати такі фрейми в мозку цільової аудиторії, що впливатиме на прийняття нею окремих політичних рішень.

Таким чином, по-перше, використовуючи слова Дж. Лакоффа, можемо стверджувати, що на прикладі США «метафора війни створила нову реальність, котра має здатність до самовідтворення» [2, с. 126].

А, по-друге, на думку автора, задля досягнення кращого розуміння соціальної та, відповідно, міжнародно-політичної динаміки, необхідно збагатити методологію дослідження об'єктів політичної науки доробками інструментарію когнітивних, психологічних та нейронаук.

Література

1. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии. Учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений/ А.Р. Лурия. – М.: Издательский центр «Академия», 2003 г. – 384 с.
2. Lakoff G. The Political Mind: Why You Can't Understand 21st-Century American Politics with an 18th-Century Brain/ George Lakoff// Viking Adult. – New York, 29 May 2008. – 292 p.

Вербицька В.В.

аспірант кафедри міжнародних відносин

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

СУБ'ЄКТИ ВІРТУАЛЬНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Для віртуальної дипломатії на сучасному етапі її розвитку характерна інституціональна невиокремленість, тобто фактична відсутність державних і недержавних органів, установ та організацій, діяльність яких спеціалізується виключно на питаннях здійснення дипломатичної діяльності в мережі Internet. З теоретичної точки зору важливим є аналіз та структурування наявних інститутів та суб'єктів, яким на даний момент підпорядковано реалізацію віртуальної дипломатії в світі. З практичної точки зору таке дослідження є важливим для розробки стратегії застосування віртуальної дипломатії у відповідності до зовнішньополітичних інтересів держави, оскільки воно дозволить наочно побачити необхідність наявності конкретних інститутів чи установ, що вирішували б певні поставлені перед ними задачі.

У народній енциклопедії Вікіпедії із посиланням на Енциклопедичний словник Брокгауза і Ефрона дається наступне визначення дипломатії: «Дипломатія – діяльність голів держав, урядів і спеціальних органів зовнішніх відносин щодо здійснення цілей і завдань зовнішньої політики держав, а також щодо захисту інтересів держави за кордоном» [4]. В той же час, в проєкті #DDR16 (Digital Diplomacy Rating 2016), в якому підраховано рейтинг розвитку віртуальної дипломатії в різних країнах світу, проаналізовано присутність виключно міністерств закордонних справ у віртуальному просторі, а саме наявність їх офіційних сайтів та аккаунтів в соціальних мережах (Twitter, Facebook, ВКонтакте та інших) [1]. Але, на нашу думку, неможливо нівелювати